

...پرسش‌های چهارگزینه‌ای پایه دهم...

درس اول: جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر

۱- واژه جغرافیا اولین بار توسط چه کسی مورد استفاده قرار گرفت و از نظر وی تعریف جغرافیا کدام است؟

- (۱) اراتوستن - علم بررسی روابط متقابل انسان و محیط
 (۲) هرودوت - علم بررسی روابط متقابل انسان و محیط
 (۳) اراتوستن - مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان
 (۴) هرودوت - مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان

۲- واژه جغرافیا شامل کلمات GEO به معنای ..... و GRAPHY به معنای ..... است.

- (۱) دانش - ترسیم و توصیف (۲) زمین - ترسیم و توصیف
 (۳) دانش - محیط (۴) زمین - محیط

۳- امروزه بسیاری از جغرافی‌دانان عقیده دارند، هدف از مطالعات جغرافیایی چیست؟

- (۱) یافتن پاسخ‌های جغرافیایی
 (۲) بهبود زندگی انسان
 (۳) کشف روابط متقابل انسان و محیط
 (۴) یافتن راه‌های بهره‌وری مناسب از طبیعت

۴- کدام یک از گزینه‌های زیر در ارتباط با مفهوم «جغرافیا» نادرست است؟

- (۱) امروزه بسیاری اعتقاد دارند جغرافیا، آن قسمت از علوم بشری است که به انسان کمک می‌کند با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط آن‌ها در محیط آشنا شود.
 (۲) بین جغرافیا و سایر رشته‌ها ارتباط وجود دارد و جغرافیا با کمک گرفتن از سایر علوم به سوالات خود پاسخ می‌دهد.
 (۳) علم جغرافیا از یافته‌های علوم دیگر استفاده کرده و با دید همه‌جانبه مطالعات خود را انجام می‌دهد.
 (۴) اطلاع از مفاهیم پایه‌ای هر علم برای درک آن لازم است؛ مهم‌ترین مفاهیم جغرافیا عبارتند از: انسان و محیط.
 ۵- با توجه به ارتباط بین علوم و فنون مختلف جغرافیایی هر یک از علوم زیر به ترتیب در کدام حوزه جای می‌گیرند؟

«ژئومورفولوژی - کارتوگرافی - جغرافیای شهری»

- (۱) فنون جغرافیایی - جغرافیای طبیعی - جغرافیای طبیعی
 (۲) فنون جغرافیایی - فنون جغرافیایی - فنون جغرافیای طبیعی
 (۳) جغرافیای طبیعی - فنون جغرافیایی - جغرافیای انسانی
 (۴) جغرافیای طبیعی - جغرافیای طبیعی - جغرافیای انسانی

۶- GIS مربوط به کدام شاخه جغرافیا است و با کدام یک از علوم بشری ارتباط دارد؟

- (۱) فنون جغرافیایی - هندسه (۲) جغرافیای انسانی - علوم فضایی (۳) فنون جغرافیایی - علوم فضایی (۴) جغرافیای انسانی - هندسه

(+ درس ۱۱ یازدهم)

۷- در کدام گزینه به علوم اشاره شده است که در شاخه‌های واحد از جغرافیا نمی‌گنجند؟

- (۱) آب‌وهواشناسی - جغرافیای زیستی - ژئومورفولوژی
 (۲) جغرافیای رفتاری - جغرافیای اقتصادی - ژئوپلیتیک
 (۳) جغرافیای رفتاری - جغرافیای روستایی - جغرافیای تاریخی
 (۴) نقشه‌کشی - سنجش از دور - ژئومورفولوژی

(+ درس ۱۱ یازدهم)

۸- به ترتیب «ژئوپلیتیک» و «کارتوگرافی» معادل کدام واژه‌اند؟

- (۱) جغرافیای سیاسی - نقشه‌کشی (۲) سیاست جغرافیایی - نقشه‌کشی (۳) جغرافیای سیاسی - هندسه (۴) سیاست جغرافیایی - هندسه

(+ درس ۹ دهم)

۹- کدام گزینه یک مکان است اما یک سکونتگاه نیست؟

- (۱) خانه (۲) شهر (۳) روستا (۴) کشور

۱۰- علت تغییر چهره یک مکان در طول چند سال چیست؟

- (۱) روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری پدیده‌ها
 (۲) پیشرفت دانش جغرافیا
 (۳) شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی
 (۴) نگاه سودجویانه انسان برای رسیدن به خواسته‌ها

۱۱- دو عامل مهم در جغرافیا کدامند و کدام گزینه در ارتباط با مورد آخر صحیح است؟

- (۱) انسان و محیط - مجموعه‌ای متعادل است.
 (۲) روابط متقابل انسان با محیط و مکان - جا و محلی است که فعالیت انسان در آن شکل می‌گیرد.
 (۳) محیط و انسان - در ارتباط با محیط طبیعی ۳ نوع عملکرد دارد.
 (۴) مکان و روابط متقابل انسان با محیط - در دهه‌های اخیر تغییرات بسیاری داشته است.

۱۲- در دهه‌های اخیر ..... باعث شده است انسان در محیط تأثیر بسیاری بگذارد و در نتیجه فعالیت‌های انسان محیط طبیعی به ..... تبدیل می‌شود.

- (۱) رشد فناوری - محیط جغرافیایی
(۲) نگاه سودجویانه - محیط جغرافیایی
(۳) پیشرفت تکنولوژی - محیط انسانی
(۴) افزایش جمعیت - محیط انسانی

۱۳- انسان در ارتباط با محیط به دو گونه عمل می‌کند:

- (۱) درک توان‌های محیط - استفاده از منابع برای رفع نیاز
(۲) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها - استفاده از منابع برای رفع نیاز
(۳) شناخت ظرفیت‌های محیطی - درک توان‌های محیط
(۴) استفاده از منابع برای رسیدن به خواسته‌ها - شناخت ظرفیت‌های محیطی

۱۴- «نصب سلول‌های خورشیدی در ناحیه بیابانی» و «صید ماهی در فصل نامناسب» مصداق کدام نوع از عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی است؟ (به ترتیب)

- (۱) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها - استفاده از منابع برای رفع نیازها
(۲) در نظر نگرفتن استعدادها و ظرفیت‌ها - نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها
(۳) درک توان‌های محیط طبیعی - استفاده از منابع برای رفع نیازها
(۴) استفاده از منابع برای رفع نیازها - نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

(+ درس ۷ یا ۸)

۱۵- کدام گزینه در ارتباط با کشت پلانتیشن طی سالیان متمادی نادرست است؟

- (۱) انسان با درک توان‌های محیط و استفاده از منابع برای رفع نیازها از این نوع کشت استفاده می‌کند.
(۲) این نوع از کشاورزی نتیجه نگاه سودجویانه انسان برای رسیدن به خواسته‌هایش است.
(۳) این نوع از عملکرد انسان، تعادل محیط را بر هم می‌زند.
(۴) در کشورهای آسیا، آفریقا و آمریکای جنوبی رواج بسیار زیادی دارد.

۱۶- چرا جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است؟

- (۱) زیرا با استفاده از آن تعادل در طولانی مدت حفظ خواهد شد.
(۲) چون شناخت توان‌های محیطی بدون آن ممکن نیست.
(۳) با ورود فناوری‌های جدید زمینه تغییر محیط فراهم شده است.
(۴) چون پلی بین رشته‌های مختلف علوم است.

۱۷- چرا جغرافی دانان با دید ترکیبی موضوعات را مطالعه می‌کنند؟

- (۱) زیرا جغرافیا پلی میان رشته‌های مختلف علوم است.
(۲) چون عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند.
(۳) چون جغرافیا روابط میان انسان و محیط را مطالعه می‌کند.
(۴) زیرا رابطه میان پدیده‌های طبیعی، رابطه‌ای دو سویه است.

۱۸- این‌که «با افزایش ارتفاع دمای هوا کاهش می‌یابد» یک اصل ..... است ولی بررسی تأثیر این رابطه بر مکان و زندگی انسان در حوزه ..... است.

- (۱) آب و هواشناسی - ژئومورفولوژی (۲) آب و هواشناسی - هواشناسی
(۳) هواشناسی - آب و هواشناسی (۴) هواشناسی - جغرافیای زیستی

۱۹- عبارت زیر در کدام علم بررسی می‌شود؟

«چگونگی معیشت گروه‌های انسانی در مکان‌های مختلف در رابطه با محیط زندگی‌شان»

- (۱) اقتصاد (۲) جغرافیای شهری (۳) جغرافیای اقتصادی (۴) مطالعات روستایی

درس دوم: روش مطالعه و پژوهش در جغرافیا

۲۰- رکن اساسی جغرافیا چیست و کدام پرسش به آن می‌پردازد؟

- (۱) مکان - زلزله ۵ ریشتری کرمانشاه در کدام منطقه رخ داده است؟
(۲) انسان - فعالیت‌های اتمی چه تأثیری بر وقوع زلزله دارد؟
(۳) مکان - ناهمواری‌ها چگونه جلوی هجوم بیگانگان به ایران را گرفتند؟
(۴) انسان - در پی زلزله کرمانشاه چه تعداد از هموطنان جان باختند؟

۲۱- کدام یک از شش سؤال اساسی جغرافیا به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده‌ها می‌پردازد؟

- (۱) چطور - تداوم خشکسالی در شهر اهواز کدام اتفاق را رقم زده است؟
(۲) چه موقع - چه زمانی پدیده ریزگردها در اهواز شدت می‌یابد؟
(۳) چه موقع - چه موقع احتمال وقوع سیل افزایش می‌یابد؟
(۴) چطور - وقوع پی‌درپی چه عواملی سبب ایجاد سیل می‌شود؟

۲۲- با توجه به متن زیر کدام پرسش جغرافیایی را نمی‌توان برای آن مطرح نمود؟

«بر اثر طوفان در کن و سولقان مقداری از کوه‌های سمت امامزاده داوود ریزش کرده است؛ تعدادی از درختان شکسته شده و به همراه مقداری سنگ، حرکت کرده و در مسیر پل کیگا قرار گرفته که تعدادی از شهروندان که در این مسیر قرار گرفته‌اند، جان خود را از دست داده‌اند.»

- (۱) چه چیز (۲) چه موقع (۳) چرا (۴) چگونه

۲۳- در عبارت «بر اثر ریزش بهمن در ارتفاعات زاگرس، ۵ کوهنورد جان خود را از دست دادند» کدام پرسش جغرافیایی قابل طرح نیست؟

- (۱) کجا (۲) چرا (۳) چه چیز (۴) چطور

۲۴- کدام یک از عبارات زیر در ارتباط با سؤالات اساسی در جغرافیا نادرست است؟

- (۱) سؤال کجا با رکن اساسی جغرافیا سروکار دارد. (۲) سؤال چرا به ماهیت پدیده اشاره دارد.
(۳) سؤال چطور به بررسی سیر تحول پدیده می پردازد. (۴) سؤال چه کسی، روابط متقابل انسان و محیط را بررسی می کند.

۲۵- در ارتباط با عبارت زیر، کدام پرسش جغرافیایی، قابلیت طرح ندارد؟

«کشت پلانتیشن توسط شرکت های چندملیتی در مزارع افریقایی باعث فرسایش شدید خاک شده است.»

- (۱) کجا (۲) چه چیز (۳) چه کسانی (۴) چطور

۲۶- به ترتیب مراحل چهارم و دوم از یک پژوهش جغرافیایی کدام است؟

- (۱) پردازش اطلاعات - بیان مسأله (۲) تجزیه و تحلیل - فرضیه پژوهش
(۳) جمع آوری اطلاعات - تدوین نظریه (۴) ارائه پیشنهادها - تدوین فرضیه

۲۷- در کدام مرحله از پژوهش جغرافیایی، پژوهشگر باید نتایج پژوهش دیگران و سابقه مسأله را مطالعه کند و هدف از این کار چیست؟

- (۱) دوم - پی بردن به این نکته که انجام این پژوهش چه اهمیتی دارد؟
(۲) فرضیه پژوهش - دستیابی به اطلاعات و آگاهی بیشتر نسبت به مسأله
(۳) جمع آوری اطلاعات - کسب اطلاعات بیشتر نسبت به موضوع مسأله
(۴) سؤال پژوهش - پی بردن به این که آیا قبلاً به این سؤال پاسخ داده شده است یا خیر؟

۲۸- پژوهش های جغرافیایی دارای چند مرحله اند و آخرین مرحله کدام است؟

- (۱) پنج - ارائه پیشنهادها (۲) پنج - بیان مسأله (۳) شش - ارائه پیشنهادها (۴) شش - بیان مسأله

۲۹- پژوهشگر برای ..... ابتدا باید مسأله خود را به صورت واضح و روشن بیان کند.

- (۱) دستیابی به شناخت و آگاهی از مسأله ای که در ذهنش پدید آمده است
(۲) پی بردن به پاسخ این سؤال که قبلاً به این مسأله پاسخ داده شده است یا خیر
(۳) ساماندهی پیشنهادها و خبرهای اولیه در چارچوب مسأله پژوهش
(۴) دستیابی به دلایل علمی و منطقی برای ادامه فرایند پژوهش جغرافیایی

۳۰- به ترتیب هر یک از موارد زیر در کدام مرحله از پژوهش جغرافیایی رخ می دهد؟

(الف) پژوهشگر از خود می پرسد: «انجام این پژوهش چه اهمیتی دارد؟»

(ب) پژوهشگر به حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط می پردازد.

- (۱) طرح سؤال - نتیجه گیری (۲) بیان مسأله - پردازش اطلاعات
(۳) مرحله اول - جمع آوری اطلاعات (۴) تدوین فرضیه - تجزیه و تحلیل

۳۱- کدام گزینه به یک فرضیه اشاره می کند؟

- (۱) عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر تهران چیست؟
(۲) طبق آمار سال ۹۴ جمعیت تهران ۱/۵ برابر شده است.
(۳) به نظر می رسد وجود شغل کافی سبب مهاجرت روستاییان به تهران شده است.
(۴) آیا رشد مطلق جمعیت در تهران متناسب با رشد فیزیکی شهر بوده است؟

۳۲- در نگارش صورت مسأله برای شروع یک پژوهش بهتر است بیان مسأله ..... نباشد و مثال آن ..... است.

- (۱) معلوم - هوش دختران بیشتر از پسران است. (۲) خبری - علت وقوع سیل های پیاپی در دهه های اخیر چیست؟
(۳) سؤالی - علت مهاجرت روستاییان به شهرها، فرصت های کاری بهتر است. (۴) کلی - عوامل مؤثر بر رشد همه جانبه کشورهای اروپایی چیست؟

۳۳- چرا فرضیه سازی از مراحل حساس پژوهش است؟

- (۱) زیرا فرضیه ها در هر پژوهش نقش راهنما دارند و به فعالیت ها جهت می دهند.
(۲) چون پژوهشگر با توجه به آن خبرهای اولیه خود را دسته بندی می کند.
(۳) زیرا دانش، تجربه و سوابق پژوهشی پژوهشگر با ارائه فرضیه سنجیده می شود.
(۴) چون از طرح دوباره فرضیه مشابه جلوگیری می کند.

- ۳۴- پژوهشگر با توجه به ..... خود، پیشنهادهای و خبرهای اولیه را در چارچوب ..... ارائه می‌کند.
 (۱) مسأله - مسأله پژوهش (۲) فرضیه - مسأله پژوهش (۳) مسأله - قوانین علمی (۴) فرضیه - قوانین علمی
- ۳۵- نمی‌توان گفت فرضیه‌های پژوهشگر به ..... او بستگی دارد.
 (۱) میزان دانش (۲) تجربیات (۳) سوابق پژوهشی در دسترس (۴) سؤال پژوهش
- ۳۶- کدام روش کسب اطلاعات در تمام پژوهش‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد و مثال آن چیست؟
 (۱) کتابخانه‌ای - پرسش‌نامه (۲) میدانی - مصاحبه (۳) میدانی - مشاهده (۴) کتابخانه‌ای - آمارنامه
- ۳۷- در عبارت زیر به ترتیب از کدام روش جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است؟
 «فرد الف برای مطالعه پیرامون شهر کاشان به خانه طباطبایی‌های کاشان رفت. وی علاوه بر بازدید، مصاحبه سازمان میراث فرهنگی با مدیر مجموعه را نیز خواند؛ همچنین از افراد مطلع در آن مکان نیز سؤالاتی پرسید.»
 (۱) میدانی - کتابخانه‌ای - میدانی (۲) میدانی - میدانی - پرسش‌نامه
 (۳) مشاهده - کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای (۴) مشاهده - میدانی - مصاحبه
- ۳۸- هر یک از موارد «مراجعه به وبلاگ‌ها، مطالعه تصاویر هوایی و مراجعه به آمارنامه‌ها» به ترتیب به کدام روش کسب اطلاعات جغرافیایی اشاره می‌کند؟
 (۱) کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای (۲) میدانی - میدانی - کتابخانه‌ای
 (۳) کتابخانه‌ای - میدانی - میدانی (۴) میدانی - کتابخانه‌ای - میدانی
- ۳۹- پردازش اطلاعات:
 (۱) سومین مرحله از کار یک پژوهشگر در حوزه جغرافیا است. (۲) به معنای حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط است.
 (۳) ضمن ارائه دلایل علمی به پژوهشگر، او را در تأیید فرضیه باری می‌دهد. (۴) با استفاده از روش‌های کتابخانه‌ای جمع‌آوری اطلاعات صورت می‌پذیرد.
 ۴۰- یک پژوهشگر برای مطالعه گسترش شهر تهران به نقشه‌های هوایی تهیه شده در ده سال اخیر پرداخت و پس از آن با استفاده از هلی‌کوپتر بر فراز این شهر پرواز کرد. این پژوهشگر از کدام روش جمع‌آوری اطلاعات استفاده کرده است؟
 (۱) کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای (۲) میدانی - میدانی (۳) کتابخانه‌ای - میدانی (۴) میدانی - کتابخانه‌ای
- ۴۱- استفاده از کارتوگرافی جزء کدام دسته از روش‌های جمع‌آوری اطلاعات و مربوط به کدام شاخه علم جغرافیا است؟
 (۱) میدانی - جغرافیای انسانی (۲) میدانی - فنون جغرافیایی (۳) کتابخانه‌ای - جغرافیای انسانی (۴) کتابخانه‌ای - فنون جغرافیایی
- ۴۲- با توجه به نمودار مقابل که مراحل یک پژوهش جغرافیایی را نشان می‌دهد، به ترتیب الف و ب کدامند؟
 (۱) جمع‌آوری اطلاعات - ارائه نظریه (۲) تجزیه و تحلیل - ارائه نظریه
 (۳) جمع‌آوری اطلاعات - ارائه پیشنهادها (۴) تجزیه و تحلیل - ارائه پیشنهادها
- ۴۳- این عبارت که با قاطعیت بگوئیم فعالیت‌های انسانی تأثیری در وقوع زمین‌لرزه ندارد، در کدام مرحله از یک پژوهش جغرافیایی اتفاق می‌افتد؟
 (۱) گام پنجم: نتیجه‌گیری (۲) گام دوم: فرضیه‌سازی (۳) گام پنجم: پردازش اطلاعات (۴) گام دوم: بیان مسأله
- ۴۴- چرا پژوهشگر نباید در صورت رد فرضیه یا فرضیه‌هایش دلسرد شود؟ زیرا .....
 (الف) به کسانی که با این سؤال مواجه شده‌اند، پاسخ می‌دهد. (ب) از طرح دوباره آن جلوگیری می‌کند.
 (ج) به پرسش‌های بعدی پژوهشگر جهت می‌دهد و نقش راهنما دارد. (د) با دلایل علمی و طی مراحل یک پژوهش علمی رد شده است.
 (۱) ب - الف (۲) الف - د (۳) ج - ب (۴) د - ج
- ۴۵- کدام یک از عبارات زیر، مربوط به مرحله پنجم یک پژوهش جغرافیایی می‌باشد؟
 (الف) در این مرحله پژوهشگر به حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش می‌پردازد.
 (ب) پژوهشگر پژوهش دیگران را بررسی می‌کند تا با این کار، نسبت به موضوع اطلاعات بیشتری پیدا کند.
 (ج) پژوهشگر با نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسأله پژوهش را می‌یابد.
 (د) پژوهشگر با ارائه دلایل علمی و منطقی به تأیید یا رد فرضیه یا فرضیه‌های خود می‌پردازد.
 (۱) د - ج (۲) ج - ب (۳) ب - الف (۴) الف - د

۴۶- در کدام گزینه، ترتیب مراحل پژوهش و تحقیق در جغرافیا به درستی بیان شده است؟

- ۱) طرح سؤال - جمع‌آوری اطلاعات - تدوین فرضیه - نتیجه‌گیری
- ۲) جمع‌آوری اطلاعات - پردازش اطلاعات - تدوین فرضیه - ارائه پیشنهاد
- ۳) بیان مسأله - تدوین فرضیه - پردازش اطلاعات - جمع‌آوری اطلاعات
- ۴) تدوین فرضیه - جمع‌آوری اطلاعات - پردازش اطلاعات - ارائه پیشنهادها

۴۷- هر یک از عبارات زیر، کدام مرحله یک پژوهش جغرافیایی را بیان می‌کند؟

- الف) فرضیه به فعالیت‌هایی جهت می‌دهد که قرار است انجام شود.
- ب) مطالعه سابقه و پیشینه مسأله و نتایج پژوهش دیگران، مورد نیاز پژوهشگر است.
- ج) در صورت مسأله بهتر است از عبارات خبری یا جملات کلی جلوگیری شود.
- د) با تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسأله پژوهش پیدا می‌شود.

۱) طرح سؤال و بیان مسأله - جمع‌آوری اطلاعات - تدوین فرضیه - پردازش اطلاعات

۲) تدوین فرضیه - طرح سؤال و بیان مسأله - طرح سؤال و بیان مسأله - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

۳) طرح سؤال و بیان مسأله - پردازش اطلاعات - جمع‌آوری اطلاعات - پردازش اطلاعات

۴) تدوین فرضیه - جمع‌آوری اطلاعات - تدوین فرضیه - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

۴۸- مثال‌های زیر در مورد شهر اصفهان، به ترتیب کدام گام پژوهش را توصیف می‌کنند؟

«درصد تغییرات جمعیت و درصد شاغلان در یک دهه در شهر اصفهان مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد»، «به نظر می‌رسد وجود زمین‌های مناسب اشتغال،

عامل افزایش جمعیت شهر اصفهان است» و «پژوهشگر با کمک عکس‌های هوایی و ماهواره‌ای، رشد فیزیکی شهر اصفهان را طی یک دهه بررسی می‌کند»

۱) گام چهارم - گام دوم - گام سوم - گام چهارم
۲) گام دوم - گام سوم - گام چهارم
۳) گام سوم - گام چهارم - گام دوم
۴) گام چهارم - گام سوم - گام دوم

۴۹- هر یک از جملات زیر، به ترتیب کدام روش جمع‌آوری اطلاعات را بیان می‌کند؟

الف) با کمک عکس‌های ماهواره‌ای پژوهشگر رشد فیزیکی شهر را در طی یک دهه بررسی می‌کند.

ب) با کمک سالنامه آماری یک دهه، تغییرات جمعیتی شهر اهواز را بررسی می‌کند.

ج) پژوهشگر برای تکمیل اطلاعات خود، با عده‌ای از افراد یک روستا مصاحبه می‌کند.

۱) کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای - میدانی

۲) کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای - میدانی

۳) میدانی - کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای

۴) میدانی - کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای

(دافل ۹۸)

۵۰- کدام گزینه، به ترتیب به پاسخ دو سؤال کلیدی «چطور» و «چه چیز» در ارتباط با «دریاچه ارومیه» اشاره می‌کند؟

۱) حفر بی‌رویه چاه‌ها - کاهش بارش در حوضه آبریز دریاچه

۲) تغییر در میزان آب ورودی به دریاچه - گرم شدن عمومی هوا

۳) کاهش آب دریاچه - حفر بی‌رویه چاه‌ها در اطراف دریاچه

۴) تأمین آب دریاچه از طریق چشمه‌های کف - عبور رودهای ورودی از لایه‌های نمکی

۵۱- عبارتهای زیر حاصل تحقیق پژوهشگری است که بر روی «تغییرات جمعیتی شهر X» مطالعه نموده است. با توجه به مراحل پژوهش جغرافیایی، کدام

(فارح ۹۸)

موارد را می‌توان به ترتیب در گام «اول» و «پنجم» قرار داد؟

الف) عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر X در دهه اخیر چیست؟

ب) به نظر می‌رسد وجود خدمات آموزشی، عامل افزایش جمعیت شهر X است.

ج) پژوهشگر، با تعدادی از ساکنان یکی از محله‌های قدیمی شهر X مصاحبه می‌کند.

د) بین تقاضای نیروی کار در شهر X و جذب جمعیت آن، رابطه‌ای مستقیم وجود دارد.

الف - ب

الف - د

الف - د

الف - ب

درس سوم: موقعیت جغرافیایی ایران

۵۲- موقعیت ..... با اعداد و موقعیت ..... با اماکن مختلف سروکار دارد.

- (۱) مطلق - نسبی (۲) ریاضی - مطلق (۳) نسبی - مطلق (۴) جغرافیایی - نسبی

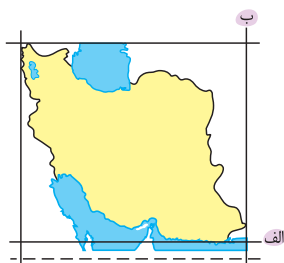
۵۳- موقعیت ریاضی ..... است و نام دیگر آن ..... می‌باشد.

- (۱) محل دقیق هر پدیده یا مکان، با توجه به طول و عرض جغرافیایی - موقعیت نسبی
(۲) محل دقیق هر پدیده یا مکان، با توجه به طول و عرض جغرافیایی - موقعیت مطلق
(۳) محل قرار گرفتن هر پدیده در سطح کره زمین - موقعیت مطلق
(۴) محل قرار گرفتن هر پدیده در سطح کره زمین - موقعیت نسبی

۵۴- وقتی می‌گوییم ایران در عرض ۲۵ تا ۴۰ درجه و در ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی واقع شده است، به کدام مفهوم اشاره ندارد؟

- (۱) موقعیت مطلق (۲) موقعیت جغرافیایی (۳) موقعیت ریاضی (۴) موقعیت نسبی

۵۵- با توجه به نقشه موقعیت جغرافیایی ایران، الف و ب بر کدام طول و عرض جغرافیایی منطبق‌اند؟

- (۱) ۲۵ - ۴۰
(۲) ۴۴ - ۴۰
(۳) ۲۵ - ۶۳
(۴) ۶۳ - ۴۴

۵۶- کدام مسأله سبب شده است که ایران تنوع آب و هوایی بالایی داشته باشد؟

- (۱) وجود مناطق کوهستانی، دریاها و بیابان‌ها در کنار هم
(۲) گستردگی کشور در عرض‌های جغرافیایی
(۳) نزدیکی به مدار رأس السرطان
(۴) اختلاف درجه حرارت بالای روزانه و شبانه

۵۷- محل قرارگیری هر مکان نسبت به پدیده‌های ..... پیرامون خود، ..... آن مکان است.

- (۱) طبیعی - موقعیت ریاضی (۲) انسانی - موقعیت مطلق (۳) طبیعی - موقعیت نسبی (۴) انسانی - موقعیت ریاضی

۵۸- کدام یک از گزینه‌های زیر نادرست است؟

- (۱) همه پدیده‌ها موقعیت نسبی دارند، اما همه آن‌ها موقعیت مطلق ندارند.
(۲) اگر بگوییم ایران در همسایگی عراق است، به موقعیت نسبی آن اشاره کرده‌ایم.
(۳) ایران در جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی قرار گرفته است.
(۴) مجاورت ایران با خلیج فارس و تنگه هرمز موقعیت نسبی ممتازی را به ایران بخشیده است.

۵۹- چه تعداد از عبارات زیر به دلایل اهمیت منطقه خلیج فارس و تنگه هرمز اشاره دارد؟

- (الف) بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان به شمار می‌رود.
(ب) از گذشته بین قاره‌های آسیا، اروپا و آمریکا نقش ارتباطی داشته است.
(ج) یکی از کانون‌های ثروتمند جهان است.
(د) دارای ارزش فرهنگی و سیاسی بسیار زیادی است.

- (۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۶۰- علت اهمیت سیاسی منطقه خلیج فارس و تنگه هرمز چیست؟

- (۱) کانون‌های علم و ادب از قدیم در این ناحیه به وجود آمدند.
(۲) بزرگ‌ترین منابع نفت و گاز جهان در این منطقه وجود دارد.
(۳) شاهراه ارتباطی میان قاره‌های آسیا، اروپا و آفریقا است.
(۴) در مرکز و قلب ناحیه جغرافیایی جهان اسلام قرار دارد.

۶۱- کدام عامل سبب شده است خلیج فارس به صورت یکی از کانون‌های ثروتمند جهان مطرح شود؟

- (۱) درآمدها و دلارهای ناشی از صدور و فروش نفت خام
(۲) اهمیت ارتباطی آن به عنوان حلقه‌ای از زنجیره حمل و نقل کالا
(۳) دسترسی به آب‌های آزاد و منطقه استراتژیک تنگه هرمز
(۴) صدور برخی کالاها و به خصوص صنایع دستی

(+ درس ۱۰ یازدهم)

۶۲- چه تعداد از گزاره‌های زیر درباره مفهوم «مرز» صحیح است؟

(الف) مهم‌ترین عامل تشخیص و جدایی هر کشور از همسایگان است.

(ب) نشانگر این است که یک کشور تا کجا امتداد دارد.

(ج) خطی اعتباری و قراردادی است.

(د) از این نظر که قلمرو رسمی اعمال مدیریت سیاسی هر کشور است، اهمیت دارد.

(۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۶۳- با توجه به نمودار مرزهای ایران، به ترتیب الف و ب مرزهای ..... و ..... هستند.

(۱) رودخانه‌ای - آبی

(۲) رودخانه‌ای - خشکی

(۳) خشکی - رودخانه‌ای

(۴) آبی - رودخانه‌ای

۶۴- کدام یک از مرزهای ایران ۸۷۵۵ کیلومتر طول دارد؟

(۱) خشکی

(۲) دریایی

(۳) هوایی

(۴) رودخانه‌ای

۶۵- همه گزینیه‌های زیر به جز ..... به فواید دسترسی به آب‌های آزاد برای کشورهای مختلف اشاره دارد.

(۱) دستیابی به منابع غذایی

(۲) دستیابی به سوخت‌های فسیلی

(۳) فرمانروایی و حاکمیت بر آب‌های بیشتر

(۴) دستیابی به منابع معدنی

۶۶- دریای عمان به کدام قسمت از آب‌های آزاد جهان دسترسی دارد؟

(۱) اقیانوس هند

(۲) دریای سرخ

(۳) اقیانوس اطلس

(۴) دریای سیاه

۶۷- دروازه خروجی نفت خلیج فارس کجاست و قرارگیری آن در جنوب ایران به کدام مفهوم اشاره دارد؟

(۱) دریای عمان - موقعیت نسبی (۲) تنگه هرمز - موقعیت نسبی (۳) دریای عمان - موقعیت مطلق (۴) تنگه هرمز - موقعیت ریاضی

۶۸- ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه در ..... منطقه معتدله نیمکره شمالی و همچنین در ۴۴ تا ۶۳ درجه طول ..... واقع شده است.

(۱) شرق - غربی

(۲) جنوب - شرقی

(۳) شرق - شرقی

(۴) جنوب - غربی

۶۹- کدام گزینه، بیانگر ارتباط درستی نمی‌باشد؟

(۱) جای دادن ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی ❖ بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان

(۲) قرارگیری خلیج فارس در مرکز و قلب ناحیه جهان اسلام ❖ ارزش سیاسی

(۳) کانون توجه صادرکنندگان کالاهای صنعتی ❖ درآمدها و دلارهای ناشی از فروش نفت خام

(۴) حلقه‌های از زنجیره حمل و نقل کالا و نفت ❖ ارزش فرهنگی و ارتباطی

(فارح ۹۸)

۷۰- کدام عبارت، موقعیت مطلق «کشور ایران» را به درستی بیان می‌کند؟

(۱) از کشورهای جنوب غربی آسیا و در منطقه خاورمیانه قرار دارد. (۲) در نیمکره شرقی و در نیمه جنوبی منطقه معتدله شمالی قرار دارد.

(۳) به سبب دسترسی به دریای عمان با آب‌های اقیانوسی در ارتباط است. (۴) در نوار بیابانی نیمکره شمالی و در مجاورت مدار رأس‌السرطان قرار دارد.

درس چهارم: ناهمواری‌های ایران

۷۱- پراکندگی شهرها در ایران ..... مثلاً ..... است.

(۱) همگون نیست - در مرکز ایران تعداد شهرها بیشتر است.

(۲) ناهمگون است - در مناطق پایکوهی تعداد نقاط شهری بیشتر است.

(۳) همگون است - با اندکی مسامحه می‌توان تعداد نقاط شهری را برابر دانست.

(۴) ناهمگون نیست - تراکم نقاط شهری در شمال ایران بیشتر اما جمعیت در مرکز متمرکز است.

۷۲- اگر ایران را با خطی عمودی به دو قسمت تقسیم کنیم، در کدام جهت تراکم جمعیت بالاتر است و همچنین تعداد سکونتگاه‌ها در کدام مناطق بیشتر است؟

(۱) شرق - داخلی (۲) غرب - داخلی (۳) شرق - پایکوهی (۴) غرب - پایکوهی

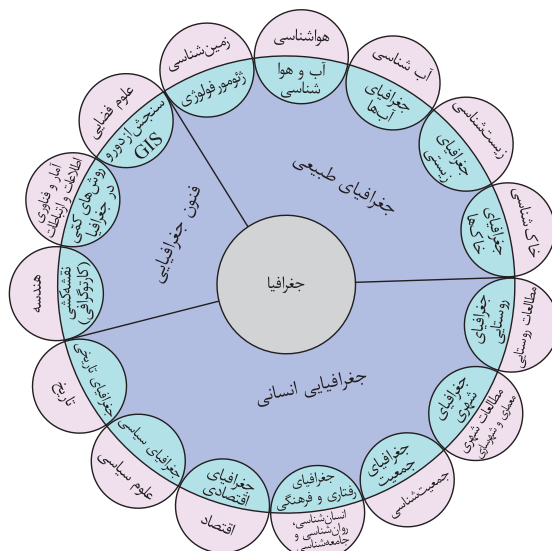
درس اول: جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر

مقدمه

- اطلاعات مختلف مربوط به کره زمین مانند زیستگاه‌های مختلف، آب و هوا، رودها، کوه‌ها و همین‌طور مسائل مربوط به آداب و رسوم و سنت‌ها، به ما کمک می‌کند که دانشمان نسبت به محیط اطراف خود و سایر مکان‌ها بیشتر شود. این شناخت می‌تواند در جهت بهبود کیفیت زندگی ما هم نقش داشته باشد.
- انسان همیشه در تلاش بوده است تا ناشناخته‌های جهان هستی را معلوم کند و با استفاده از علوم مختلف اوضاع زندگی خود را بهتر کند.
- جغرافیا یکی از قدیمی‌ترین دانش‌های بشری است.

نمودار زیر ارتباط بین علوم و فنون مختلف جغرافیا و شاخه‌های آن را نشان می‌دهد:

برای درک بهتر این ارتباط، به مثال‌های زیر توجه کنید:

مثال ۱: این‌که با افزایش ارتفاع دما کاهش می‌یابد، یک اصل هواشناسی است ولی بررسی تأثیر این رابطه بر مکان و زندگی انسان نظیر: نوع مصالح ساختمانی، منابع آب، فعالیت اقتصادی، جاذبه‌های گردشگری و ... در حوزه آب و هواشناسی است.

مثال ۲: علم اقتصاد تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات، نظام‌های اقتصادی و عرضه و تقاضا را مطالعه می‌کند و جغرافیای اقتصادی به چگونگی معیشت گروه‌های انسانی در مکان‌های مختلف در رابطه با محیط زندگی‌شان می‌پردازد، فرضاً چگونه منابع معدنی یک ناحیه در شکل‌گیری شهرهای صنعتی تأثیر دارد؟ **مثال ۳:** جغرافیدان جهت جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات مورد نیاز خود از علم آمار و فناوری اطلاعات و ارتباطات کمک گرفته و با استفاده از سخت‌افزار و نرم‌افزارهای متعدد در زمان کوتاه و با دقت زیاد به سؤالات تحقیق خود پاسخ می‌دهد.

۴: علم جغرافیا از یافته‌های علوم دیگر استفاده کرده و با یک دید همه‌جانبه بررسی‌ها و مطالعات خود را در مورد پراکنندگی پدیده‌ها و روابط بین آن‌ها انجام می‌دهد. البته این رابطه بین جغرافیا با سایر علوم دو سویه بوده و در یک جریان دو طرفه از داده‌ها و یافته‌های یکدیگر استفاده می‌کنند.

مفاهیم اساسی دانش جغرافیا

برای درک هر علمی باید مفاهیم پایه‌ای آن علم را بدانیم. برای درک علم جغرافیا هم باید با دو مفهوم اساسی آن یعنی «مکان» و «روابط متقابل انسان با محیط» آشنا شویم.

- ۱) مکان**
- **تعریف:** محلی که بسیاری از فعالیت‌های انسان در آن صورت می‌گیرد؛ مانند خانه، کارخانه، مزرعه، مدرسه و ...
  - **نحوه تغییر شکل مکان:** در هر مکان پدیده‌های مختلفی وجود دارند که بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و همین‌طور از هم تأثیر می‌پذیرند. این روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری به صورت **جریانی پیوسته** در مکان ادامه دارد و سبب **تغییر شکل مکان‌ها** می‌شود.
  - **مثال:** در یک روستا، خاک، آب، سرمایه و نیروی انسانی بر نوع اشتغال آن اثر می‌گذارند و بالعکس.

میدان آزادی - تهران ۱۳۹۵

میدان آزادی - تهران ۱۳۶۵

تصاویر مقابل، مقایسه میدان آزادی طی سی سال را نشان می‌دهد که عوامل مختلفی روی این مکان تأثیر گذاشتند و چهره طبیعی آن را نیز تغییر دادند. دخالت و دستکاری انسان در محیط طبیعی از علل این تغییر چهره است.

- ۲) روابط متقابل انسان با محیط**
- **دو عامل مهم در علم جغرافیا انسان و محیط است (که اولی تو بفس تفریب دومی فعاله!).**
  - محیط طبیعی، مجموعه‌ای متعادل است که با ورود انسان، زمینه‌های تغییر آن فراهم می‌شود.
  - انسان با استفاده از هوش و استعداد خود می‌تواند از محیط اطراف بهره‌مند شود.
  - در دهه‌های اخیر، فناوری نیز به کمک انسان آمده و سبب تأثیرگذاری بسیار انسان در محیط شده است. فناوری‌های جدید، انسان را قادر به بهره‌برداری از اعماق زمین کرده و میزان دسترسی انسان را گسترش داده است.
  - انسان برای رفع نیازهای خود دست به تغییر محیط می‌زند و در نتیجه آن محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل می‌شود.
  - **نکته:** محیط جغرافیایی از تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی به وجود می‌آید.

انسان در ارتباط با محیط طبیعی به دو صورت عمل می‌کند.

- **اول: درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها (با این عملکرد انسان، تعادل محیط در مدت طولانی حفظ می‌شود).**
- **دوم: نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها (این عملکرد انسان، تعادل محیط طبیعی را از بین می‌برد).**

۳: جغرافیا توان روابط متقابل انسان با محیط را مطالعه می‌کند، در نتیجه شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست؛ بنابراین جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است.

کل‌نگری یا دید ترکیبی در جغرافیا

- دید ترکیبی**
- تعریف: مطالعه جامع و همه‌جانبه پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان.
  - چگونگی شکل‌گیری محیط‌های جغرافیایی که حاصل روابط متقابل انسان و محیط است سبب می‌شود جغرافی‌دانان با دید ترکیبی یا کل‌نگری موضوعات را مطالعه و بررسی کنند؛ زیرا اجزاء و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کند. (به پورایی مثل گروه‌های تلگرافی فناوری!)
  - مثال: جغرافی‌دان اگر هدفش «توسعه یک شهر» باشد، به صورت همه‌جانبه به مطالعه می‌پردازد و مسائل مختلفی برایش مطرح می‌شود؛ برای نمونه:
    - با تهیه نقشه شهر، دیدی همه‌جانبه به آن شهر پیدا می‌کند
    - با مطالعه بافت جمعیت شهر، میزان رشد آن و امکان مهاجرت‌پذیری آن را حدس می‌زند
    - با مطالعه میزان منابع آب شهر، امکان توسعه شهر را پیش‌بینی می‌کند
- جغرافیای آب‌ها

سؤالات کلیدی در جغرافیا

- شش سؤال اساسی در جغرافیا وجود دارد که هر جغرافی‌دان در بررسی‌های جغرافیایی با آن روبه‌رو است. (استقلالیا تارامت نباشن، به ۴ هم می‌رسیم!) در قالب مثال، هر یک از این سؤالات در ارتباط با مسأله گرد و غبار (ریزگردها) مطرح می‌شود.

سؤال	پاسخ	مثال
کجا؟	مکان وقوع پدیده (رکن اساسی جغرافیا)	این اتفاق در کجا رخ داده است؟ غرب و جنوب غربی
چه چیز؟	ماهیت پدیده	چه چیزی رخ داده است؟ وجود ریزگردهای بیش از حد مجاز در هوا
چرا؟	علت وقوع پدیده	چرا این پدیده رخ داده است؟ تداوم خشکسالی در سال‌های اخیر
چه موقع؟	روند زمانی موضوعات	چه زمانی شدت می‌گیرد؟ فصل گرم سال
چه کسانی؟	روابط متقابل انسان و محیط	چه کسانی یا کدام فعالیت‌ها و برنامه‌های انسانی در بروز این پدیده اثر داشته‌اند و تأثیر آن بر محیط و انسان چیست؟ بی‌توجهی به تثبیت خاک
چطور؟	سیر تکوین و تحول پدیده	زمینه‌های به‌وجود آورنده این پدیده چیست؟ قطع درختان، از بین رفتن دریاچه‌ها، باتلاق‌ها، واحه‌ها و ...

به مثال رنگه از مهابتی که تا الان فوندم، می‌زنیم؛

به خیر داده‌شده توجه کنید. پاسخ پرسش‌های جغرافیا از آن دریافت می‌شود:

توفان عصر یکشنبه بیست و هشتم تیرماه ۱۳۹۴
چه موقع؟

توفان در کن و سولقان تاکنون ۲۰ کشته بر جا گذاشته است. بر اثر این بارندگی و سیل،

چه چیز؟ کجا؟ چرا؟

مقداری از کوه‌های سمت امامزاده داوود ریزش کرده است؛ تعدادی از درختان شکسته شده و به همراه مقداری سنگ، حرکت کرده و در مسیر پل کیگا قرار گرفته چطور؟

که تعدادی از شهروندان که در این مسیر قرار گرفته‌اند، جان خود را از دست داده‌اند. دو کارگر چینی شاغل در پل سنگان آزاد راه تهران شمال هم بین چه کسانی؟ چه کسانی؟

کشته‌شدگان حادثه هستند.

مراحل پژوهش در جغرافیا

حس کنجکاوی (فضیولی!) انسان دربارهٔ جهان و مسائل گوناگون آن سبب تلاش او برای کشف ناشناخته‌ها شده است.

برای پاسخ به نیازها و سؤالاتی که برای انسان به وجود می‌آید، روش‌های علمی مختلفی وجود دارد.

جغرافیا نیز مانند سایر علوم برای پاسخ به مسائلی که با آن روبه‌رو است، به تحقیق و پژوهش می‌پردازد و پنج مرحله در تحقیق و پژوهش را طی می‌کند:

گام	نام مرحله	ویژگی‌ها	مثال
اول	طرح سؤال و بیان مسأله	<ul style="list-style-type: none"> بیان مسأله به صورت واضح و روشن جهت رسیدن به شناخت طرز نوشتار مسأله: سؤالی عبارات خبری، کلی یا نامعلوم سؤال اساسی پژوهشگر در این مرحله: انجام این پژوهش چه اهمیتی دارد؟ در این مرحله پژوهشگر باید به مطالعهٔ سابقه، پیشینهٔ مسأله و نتایج پژوهش دیگران بپردازد. نتیجهٔ این کار اطلاع بیشتر از موضوع و پی بردن به این‌که سؤالی که برایش مطرح شده، قبلاً پاسخ داده شده است یا خیر. 	عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر کرج در دههٔ اخیر چیست؟ (به شکل پرسشی)
دوم	تدوین فرضیه	<ul style="list-style-type: none"> فرضیه: پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانهٔ محقق به سؤال تحقیق است. فرضیه‌سازی از مراحل حساس پژوهش می‌باشد؛ زیرا فرضیه‌ها در هر پژوهش نقش راهنما را دارد و به فعالیت‌هایی که قرار است انجام شود، جهت می‌دهد. پژوهشگر با توجه به مسألهٔ خود، پیشنهادهای و خبرهای اولیه را در چارچوب مسألهٔ پژوهش خود ارائه می‌کند. فرضیه‌های پژوهشگر به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی در دسترس او بستگی دارد. 	به نظر می‌رسد وجود زمینه‌های مناسب اشتغال، عامل افزایش جمعیت شهر کرج است.
سوم	جمع‌آوری اطلاعات:	<ul style="list-style-type: none"> روش کتابخانه‌ای: این روش در تمامی پژوهش‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در برخی از پژوهش‌ها تمام تلاش پژوهشگر در کتابخانه صورت می‌گیرد و در برخی دیگر، بخشی از پژوهش در آنجا انجام می‌شود. (آه آرم وسط جمع‌آوری اطلاعات فوایش نگیره، اصلاً فوایب توی کتابفونه عین صبح همه فوشمه‌س.) 	پژوهشگر به سالنامهٔ آماری یک دهه مراجعه می‌کند و تغییرات جمعیتی شهر کرج را مورد مطالعه قرار می‌دهد. او با کمک عکس‌های هوایی و ماهواره‌ای رشد فیزیکی شهر کرج را طی یک دهه بررسی می‌کند.
چهارم	پردازش اطلاعات	<ul style="list-style-type: none"> روش میدانی: در این روش، پژوهشگر برای گردآوری اطلاعات به مکان مورد تحقیق می‌رود و با مراجعه به افراد یا محیط و برقراری ارتباط مستقیم با مکان مورد مطالعه به گردآوری اطلاعات می‌پردازد. او باید ابزار سنجش و اطلاعاتی خود را به میدان ببرد. 	پژوهشگر با تعدادی از ساکنان یکی از محله‌های قدیمی شهر کرج مصاحبه می‌کند و ضمن توجه به تغییرات جمعیتی، به بررسی علت‌های پنهان تغییرات هم می‌پردازد.
		<ul style="list-style-type: none"> پس از جمع‌آوری، استخراج و طبقه‌بندی اطلاعات، مرحلهٔ پردازش آغاز می‌شود. پردازش حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش و تجزیه و تحلیل اطلاعات. 	درصد تغییرات جمعیت و درصد شاغلان در یک دهه در شهر کرج با استفاده از روش‌های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

گام	نام مرحله	ویژگی‌ها	مثال
پنجم	نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها	<ul style="list-style-type: none"> این مرحله آخر پژوهش است و پژوهشگر با نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسأله پژوهش را می‌یابد. پژوهشگر با ارائه دلایل علمی و منطقی به تأیید یا رد فرضیه یا فرضیه‌های خود می‌پردازد. در صورتی که فرضیه یا فرضیه‌های پژوهشگر رد شود، پژوهشگر نباید دلسرد شود و پژوهش خود را بهبود ببندد؛ چون این پژوهش به کسانی که با این سؤال مواجه شده‌اند، پاسخ می‌دهد و از طرح دوباره آن جلوگیری می‌کند. 	<p>نتیجه‌گیری: بین تقاضای نیروی کار در شهر کرج و جذب جمعیت در آن، رابطه‌ای مستقیم وجود دارد.</p> <p>پیشنهاد: با توجه به قابلیت‌های جغرافیایی شهرهای اطراف، صنایع کوچک در آنجا ایجاد شود.</p>

تعریف: محل قرارگیری هر پدیده در سطح کره زمین.

موقعیت جغرافیایی هر کشور از دو نظر قابل مطالعه است:

- موقعیت ریاضی (این ریاضی فقط توی منطق الطیر نیست!)
- موقعیت نسبی.

۱) موقعیت ریاضی یا مطلق

هر پدیده در روی زمین دارای موقعیت ریاضی است که این موقعیت فقط متعلق به آن پدیده یا مکان است.

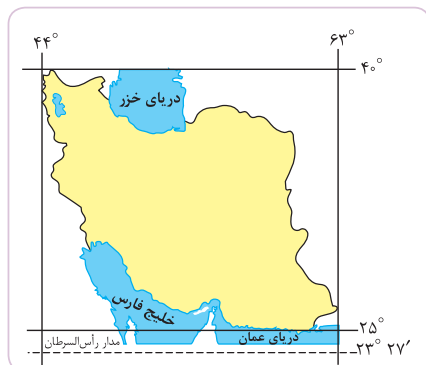
مثال: مدرسه و کلاس را در نظر بگیریم. این که کلاس شما چند ردیف دارد یا چند ستون و این که شما در کدام ردیف و ستون کلاس نشسته‌اید (قطعاً نه کلاس) موقعیت ریاضی شما در کلاس را نشان می‌دهد. وقتی شما می‌گویید ردیف سه، ستون دوم، موقعیت مطلق (ریاضی) خودتان را در کلاس گفته‌اید (و معلم راحت پیدا تون میکنه!).

تعریف: محل دقیق هر پدیده یا مکان، با توجه به طول و عرض جغرافیایی، موقعیت مطلق یا ریاضی آن مکان نامیده می‌شود.

نکته: طول جغرافیایی با استفاده از نصف‌النهار مبدأ اندازه‌گیری می‌شود.

عرض جغرافیایی با استفاده از خط استوا اندازه‌گیری می‌شود.

موقعیت مطلق کشور ما

نقشه موقعیت جغرافیایی ایران

موقعیت ریاضی یا مطلق ایران (طول و عرض جغرافیایی آن)

به این صورت است: ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی و همچنین در ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی واقع شده است.

به دلیل گستردگی در عرض‌های جغرافیایی، ایران آب و هوای متنوعی دارد. تنوع آب و هوایی در نوع تولیدات کشاورزی، محیط زیست و در نهایت پیشرفت کشور ما مؤثر است.

موقعیت ایران از نظر ریاضی

۲) موقعیت نسبی

تعریف: محل قرارگیری هر مکان نسبت به پدیده‌های طبیعی یا انسانی پیرامون خود، موقعیت نسبی آن مکان نامیده می‌شود. همه پدیده‌ها موقعیت نسبی دارند. منظور از موقعیت نسبی هر کشور، محل قرارگیری آن نسبت به سایر کشورها، دریاها، تنگه‌ها، کانال‌ها، خلیج‌ها، منابع اقتصادی و ... است.

مثال: باز مدرسه و کلاس را در نظر بگیریم (گیر داریم دیگه!). محل نشستن شما در کلاس نسبت به بقیه پدیده‌ها، موقعیت خاصی را برایتان ایجاد می‌کند که با بقیه هم‌کلاسی‌های شما متفاوت است. محل نشستن شما نسبت به میز معلم، تخته، در ورودی و ... موقعیت نسبی شما محسوب می‌شود و اگر هر کدام از این‌ها جابه‌جا شوند، موقعیت نسبی شما هم عوض می‌شود.

نقشه جنوب غربی آسیا

موقعیت نسبی کشور ما

این تصویر، موقعیت نسبی ایران رو در جنوب غربی آسیا (قاورمیانه) نشون می‌ده. در نقشه وضعیت قرارگیری ایران نسبت به کشورهای اطرافش و پدیده‌هایی مثل دریاها، کانال‌ها یا تنگه‌ها و ... رو می‌تونیم ببینیم. متوجه می‌شیم که کشورهای ترکیه و عراق در غرب و کشورهای پاکستان و افغانستان در شرق همسایه ما هستن. همچنین ایران از شمال به دریای فزر و از جنوب به دریای عمان و فلج فارس متصله و ...

ایران به دلیل قرار گرفتن در مجاورت خلیج فارس، دریای عمان، تنگه هرمز و نیز دریای خزر از موقعیت نسبی ممتازی برخوردار است.

موقعیت نسبی ایران

۱) ارزش و نقش ارتباطی بین سه قاره آفریقا، اروپا و آسیا که در گذشته اهمیت داشته و حال نیز به عنوان حلقه‌ای از زنجیره حمل و نقل کالا و نفت، اهمیت خود را حفظ کرده است.

۲) این منطقه به‌عنوان بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان، ذخایر باارزشی را داراست؛ زیرا حدود ۶۶ درصد ذخایر نفت جهان و ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی را در خود جای داده است.

۳) خلیج فارس به‌دلیل درآمدها و دلارهای ناشی از صدور و فروش نفت خام، به یکی از کانون‌های ثروتمند جهان تبدیل شده است و این بازار مصرف بزرگ، آن را به کانون توجه صادرکنندگان کالاهای صنعتی و غیرصنعتی تبدیل کرده است.

۴) خلیج فارس در مرکز و قلب ناحیه جغرافیایی و سیاسی جهان اسلام است؛ بنابراین این منطقه ارزش فرهنگی و سیاسی دارد.

مجموع این ارزش‌ها در گذشته و امروز قدرت‌های جهانی را متوجه خلیج فارس کرده است؛ زیرا تسلط بر هر یک از این موارد یا تمام آن‌ها، موازنه قدرت را در جهان تغییر می‌دهد.

ایران از کشورهای مهم در منطقه خلیج فارس است. عوامل طبیعی و انسانی وضع خاصی را برای کشور ایران ایجاد کرده است. (فارس بودیم وقتی فارس بودن مُد نبود!)

اطلاعات جدول زیر موقعیت کشورمان را نسبت به سایر کشورهای منطقه نشان می‌دهد. (درسته که برای فعالیت کلاسی هستش، ولی دوستش ضرر نداره!)

دلایل اهمیت ویژه خلیج فارس

عربستان - ایران - عراق - عمان - امارات - کویت - قطر - بحرین	رتبه در وسعت
ایران - عراق - عربستان - امارات - کویت و عمان - قطر و بحرین	رتبه در جمعیت
عربستان - عراق - ایران - امارات و کویت - قطر - بحرین و عمان	رتبه در تولید نفت

نقشه موقعیت جغرافیایی تنگه هرمز

تنگه هرمز:

- ۱) آبراهه هلالی شکل
- ۲) متصل کننده اقیانوس هند و دریای عمان به خلیج فارس
- ۳) دروازه خروجی نفت خلیج فارس
- ۴) مهم ترین آبراهه راهبردی (استراتژیک)
- ۵) از گذرگاه های تجاری مهم جهان

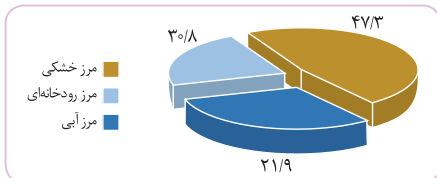
ویژگی ها

دریای عمان: به واسطه ۱) مجاورت با آب های آزاد (اقیانوس هند) و ۲) وجود سواحل با قابلیت های دفاعی مناسب، از نظر اقتصادی و نظامی اهمیت بسیاری برای ایران دارد.

دریای خزر: بزرگ ترین پهنه آبی محصور در خشکی به واسطه منابع نفت و گاز، تأمین ۹۰ درصد از خاویار جهان و دسترسی به بازار مصرف ۳۰۰ میلیون نفری کشورهای آسیای میانه از موقعیت نسبی بالایی برخوردار است.

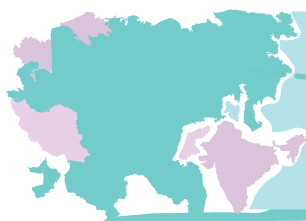
مرزهای سیاسی

- مهم ترین عامل تشخیص و جدایی هر کشور از کشور همسایه است. (فتمعلی شاه فیلی این مسأله رو پری نمی گرفت!)
- نشان می دهد که سرزمین یک کشور تا کجا امتداد دارد.
- ایران حدود ۸۷۵۵ کیلومتر مرز مشترک سیاسی با همسایگانش دارد و با ۱۵ کشور، مرز خشکی یا آبی دارد.
- ایران طولانی ترین مرز را با عراق و کوتاه ترین مرز را با ارمنستان دارد.
- در نمودار مقابل، درصد انواع مرزهای ایران را می بینیم:

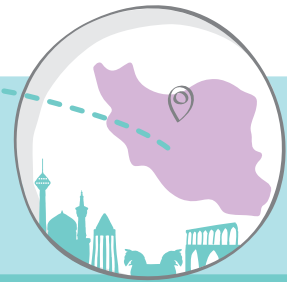
مرز

- تعدادی از کشورها به دلیل مجاورت با دریا و دریاچه ها، امکان دسترسی به خطوط دریایی هم دارند که کشور ما از جمله این کشورهاست.
- راه های آبی امکان روابط بازرگانی بیشتری را فراهم می کند.
- دسترسی به آب های آزاد علاوه بر امکان ارتباط با سایر نقاط جهان برای کشورها، امکان دستیابی به منابع غذایی، منابع معدنی و سوخت های فسیلی را نیز ایجاد می کند.
- خطوط هوایی از دیگر راه هایی است که امکان دسترسی و ارتباط با سایر کشورها را مهیا می سازد و همه کشورها دارای مرزهای هوایی هستند.

درس چهارم

ناهمواری های ایران

مقدمه

نقشه ناهمواری های ایران

نقشه تراکم جمعیت ایران در نواحی شهری

درس رو با به مقایسه شروع می کنیم. مقایسه بین ناهمواری های ایران و تراکم جمعیت ایران. اول به نگاه به این دو تا نقشه بندازیم. این نقشه ها نشان می دهند ارتباط نزدیکی میان ناهمواری ها و تراکم جمعیت وجود دارد. طبق نقشه ها، در مناطقی که ناهمواری ها بیشتر هستند تراکم جمعیت نیز بیشتر است؛ مثلاً تعداد سکونتگاه ها در مناطق پایکوهی بیشتر و جمعیت در آن ها متراکم تر است.

۱۵ ۱ کشت تخصصی تک محصولی (پلانتیشن) طی سالیان متمادی موجب فرسایش خاک و آسیب به محیط طبیعی می‌شود. بنابراین توان‌های محیط در نظر گرفته نشده است و صرفاً جهت رفع نیاز و کسب سود این فعالیت‌ها صورت می‌گیرد.

۱۶ ۲ از آن‌جا که جغرافیا توان روابط متقابل انسان را با محیط، مطالعه و بررسی می‌کند، بنابراین شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست؛ پس جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است.

۱۷ ۲ جغرافی دانان با دید ترکیبی یا کل‌نگری موضوعات را مطالعه و بررسی می‌کنند؛ زیرا اجزاء و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند.

۱۸ ۳ این‌که با افزایش ارتفاع دمای هوا کاهش می‌یابد یک اصل هواشناسی است ولی بررسی تأثیر این رابطه بر مکان و زندگی انسان در حوزه آب و هواشناسی است.

۱۹ ۳ جغرافیای اقتصادی به چگونگی معیشت گروه‌های انسانی در مکان‌های مختلف در رابطه با محیط زندگی‌شان می‌پردازد.

۲۰ ۱ سؤال کجا با رکن اساسی جغرافیا یعنی مکان وقوع پدیده‌ها سروکار دارد.

۲۱ ۴ سؤال چطور به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد و زمینه‌های به‌وجودآوردن پدیده را بررسی می‌کند؛ مثلاً: وقوع پی‌درپی چه عواملی سبب ایجاد سیل می‌شود؟

۲۲ ۲ در مثال ذکر شده در صورت سؤال، اطلاعاتی دربارهٔ زمان وقوع پدیده (پاسخ به سؤال چه موقع؟) ارائه نشده است.

۲۳ ۴ بر اثر ریزش بهمن در ارتفاعات زاگرس، پنج کوهنورد جان خود را از دست دادند. چرا؟ کجا؟ چه چیز؟

۲۴ ۲ سؤال چرا به علت وقوع پدیده می‌پردازد و سؤال چه چیز بر ماهیت هر پدیده یا مسئله دلالت دارد.

۲۵ ۴ کشت پلانتیشن توسط شرکت‌های چندملیتی در مزارع افریقای باعث فرسایش شدید خاک شده است. چرا؟ چه کسانی؟ کجا؟

۲۶ ۲ مرحلهٔ دوم • تدوین فرضیه (فرضیه‌سازی) مرحلهٔ چهارم • پردازش اطلاعات (تجزیه و تحلیل)

۲۷ ۴ در مرحلهٔ اول پژوهش (طرح سؤال و بیان مسئله) پژوهشگر باید پژوهش دیگران را مورد بررسی قرار دهد، به عبارت دیگر مطالعهٔ سابقه و پیشینهٔ مسئله و نتایج پژوهش دیگران مورد نیاز پژوهشگر است. او با این کار نسبت به موضوع، اطلاعات بیشتری پیدا می‌کند و مهم‌تر از همه، پی می‌برد سؤالی که برایش پیش آمده قبلاً پاسخ داده شده است یا خیر.

۲۸ ۱ هر پژوهش جغرافیایی پنج مرحله دارد و مرحلهٔ آخر آن نتیجه‌گیری و ارائهٔ پیشنهادها است.

۲۹ ۱ پژوهشگر برای دستیابی به شناخت و آگاهی از مسئله‌ای که در ذهنش پدید آمده است، ابتدا باید مسئلهٔ خود را به صورت واضح و روشن بیان کند.

۱ ۳ واژهٔ جغرافیا برای اولین بار توسط اراتوستن دانشمند یونانی ارائه شد. او جغرافیا را این‌گونه تعریف می‌کند: «مطالعهٔ زمین به عنوان جایگاه انسان».

۲ ۲ جغرافیا شامل کلمات GEO (زمین) و GRAPHY (ترسیم و توصیف) است.

۳ ۲ امروزه بسیاری از جغرافی‌دانان اعتقاد دارند که جغرافیا آن قسمت از دانش بشری است که به انسان کمک می‌کند با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط بین آن‌ها در محیط آشنا شود و از آن‌ها در جهت بهبود زندگی خویش استفاده کند.

۴ ۴ اطلاع از مفاهیم پایه‌ای هر علم برای درک آن لازم و ضروری است؛ به همین دلیل یادگیری مهم‌ترین مفاهیم جغرافیا یعنی مکان و روابط متقابل انسان و محیط ضروری است.

۵ ۳ ژئومورفولوژی • جغرافیای طبیعی

کارتوگرافی • فنون جغرافیایی

جغرافیای شهری • جغرافیای انسانی

۶ ۳ سنجش از دور و GIS از فنون جغرافیایی هستند که با علوم فضایی مرتبط می‌باشند.

۷ ۴ نقشه‌کشی و سنجش از دور • فنون جغرافیایی

ژئومورفولوژی • جغرافیای طبیعی

توجه: ژئوپلیتیک همون جغرافیای سیاسی‌ه که در پایهٔ یازدهم بیشتر راجع بش می‌فونیم.

۸ ۱ ژئوپلیتیک • جغرافیای سیاسی

کارتوگرافی • نقشه‌کشی

۹ ۱ بسیاری از فعالیت‌های انسان در جا و محل معینی انجام می‌شود که مکان نام دارد؛ مانند خانه، مزرعه، مدرسه، کارخانه و ... همهٔ گزینه‌ها مفهوم مکان را بیان می‌کنند اما «خانه» در مفهوم سکونتگاه نمی‌گنجد.

تعریف سکونتگاه: محلی است از مجموعهٔ مساکن که عوامل طبیعی و انسانی در شکل‌گیری آن نقش دارند. هر شهر و روستا یک سکونتگاه است.

۱۰ ۱ در هر مکان پدیده‌های مختلفی هستند که بر یکدیگر تأثیر گذاشته و به نوبهٔ خود از هم تأثیر می‌پذیرند؛ این روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری به صورت جریانی پیوسته در مکان ادامه دارد و سبب تغییر شکل مکان‌ها می‌شود.

۱۱ ۱ انسان و محیط دو عامل مهم در علم جغرافیا است. محیط طبیعی مجموعه‌ای متعادل است.

۱۲ ۱ در دهه‌های اخیر، فناوری به کمک انسان آمده و سبب شده است که انسان در محیط تأثیر بسیاری بگذارد. در نتیجهٔ فعالیت‌های انسان، محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل می‌شود.

۱۳ ۲ عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی به دو گونه است:

۱) درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها

۲) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

۱۴ ۴ نصب سلول‌های خورشیدی در ناحیهٔ بیابانی • درک توان‌های محیط و استفاده از منابع برای رفع نیازها

صید ماهی در فصل نامناسب • نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

- ۱ ۴۵ الف مرحله چهارم ب مرحله اول
ج و د مرحله پنجم
- ۴ ۴۶ مراحل پژوهش جغرافیایی:
طرح سؤال و بیان مسئله • تدوین فرضیه • جمع‌آوری اطلاعات •
پردازش اطلاعات • نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها
- ۲ ۴۷ الف • تدوین فرضیه ب • طرح سؤال و بیان مسئله
ج • طرح سؤال و بیان مسئله د • نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها
- ۱ ۴۸ مثال ۱ • گام چهارم (پردازش اطلاعات)
مثال ۲ • گام دوم (تدوین فرضیه)
مثال ۳ • گام سوم (جمع‌آوری اطلاعات)
- ۲ ۴۹ الف • کتابخانه‌ای ب • کتابخانه‌ای ج • میدانی
- ۳ ۵۰ سؤال چطور به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد؛ زمینه‌های
به وجود آورنده این پدیده چیست؟
سؤال چه چیز بر ماهیت هر پدیده یا مسأله دلالت دارد؛ چه چیزی رخ داده است؟
- ۲ ۵۱ الف • گام اول پژوهش (طرح سؤال و بیان مسأله)
ب • گام دوم پژوهش (تدوین فرضیه)
ج • گام سوم پژوهش (جمع‌آوری اطلاعات)
د • گام پنجم پژوهش (نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها)
- ۱ ۵۲ موقعیت ریاضی یا مطلق، محل دقیق پدیده یا مکان با توجه به
طول و عرض جغرافیایی آن محل است.
موقعیت نسبی یک مکان، محل قرارگیری هر مکان، نسبت به پدیده‌های
طبیعی یا انسانی پیرامون خود است.
- ۲ ۵۳ موقعیت ریاضی یا مطلق، محل دقیق هر پدیده یا مکان با توجه
به طول و عرض جغرافیایی آن است.
- ۴ ۵۴ موقعیت نسبی یک مکان، محل قرارگیری هر مکان نسبت به
پدیده‌های طبیعی یا انسانی پیرامون خود است.
- ۳ ۵۵ ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه در جنوب منطقه
معتدله نیمکره شمالی قرار گرفته و همچنین در ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی
واقع شده است.
- ۲ ۵۶ گسترش کشور ایران در عرض‌های جغرافیایی منجر به تنوع آب و
هوایی آن شده است.
- ۳ ۵۷ محل قرارگیری هر مکان نسبت به پدیده‌های طبیعی یا انسانی
پیرامون خود، موقعیت نسبی آن مکان است.
- ۱ ۵۸ همه پدیده‌ها هم موقعیت نسبی و هم موقعیت مطلق یا ریاضی دارند.
- ۳ ۵۹ **بررسی عبارت نادرست**
- منطقه خلیج فارس ارزش و نقش ارتباطی بین سه قاره آفریقا، اروپا و آسیا
دارد که از گذشته تاکنون اهمیت خود را حفظ کرده است.
- ۴ ۶۰ منطقه خلیج فارس و تنگه هرمز ارزش فرهنگی و سیاسی دارد؛ زیرا
خلیج فارس در مرکز و قلب ناحیه جغرافیایی و سیاسی جهان اسلام قرار دارد.

- ۲ ۳۰ الف • مرحله اول (طرح سؤال و بیان مسئله)
ب • مرحله چهارم (پردازش و تجزیه و تحلیل اطلاعات)
- ۳ ۳۱ پژوهشگر در مرحله تدوین فرضیه با توجه به مسئله خود، پیشنهادها
و خبرهای اولیه را در چارچوب مسئله پژوهش خود ارائه می‌کند.
بررسی سایر گزینه‌ها
- گزینه (۱) و (۴) که به شکل سؤال مطرح شده است رد می‌شود. گزینه (۲)
نیز آمار قطعی و خبری را ذکر کرده که فرضیه نیست.
- ۴ ۳۲ در گام اول پژوهش بهتر است صورت مسئله به شکل سؤال
نوشته و از عبارات خبری یا جملات کلی و نامعلوم جلوگیری شود.
در گزینه (۴) عبارت‌های «رشد همه‌جانبه» و «کشورهای اروپایی» دو مفهوم
کلی هستند.
- ۱ ۳۳ فرضیه‌سازی یکی از مراحل حساس پژوهش است؛ زیرا فرضیه‌ها در هر
پژوهش نقش راهنما را دارد و به فعالیت‌هایی جهت می‌دهد که قرار است انجام شود.
- ۱ ۳۴ پژوهشگر با توجه به مسئله خود، پیشنهادها و خبرهای اولیه را
در چارچوب مسئله پژوهش خود ارائه می‌کند.
- ۴ ۳۵ فرضیه‌های پژوهشگر به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی
در دسترس او بستگی دارد.
- ۴ ۳۶ روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری اطلاعات در تمامی پژوهش‌های
علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- استفاده از آمارنامه‌ها از منابع مورد استفاده در این روش است.
- ۱ ۳۷ رفتن به خانه طباطبایی‌های کاشان • میدانی
خواندن مصاحبه سازمان میراث فرهنگی با مدیر مجموعه • کتابخانه‌ای
پرسش سؤال از افراد مطلع • میدانی
- ۱ ۳۸ مراجعه به وبلاگ‌ها، مطالعه تصاویر ماهواره‌ای و مراجعه به آمارنامه‌ها
هر سه روش‌های کتابخانه‌ای جمع‌آوری اطلاعات در پژوهش هستند.
- ۲ ۳۹ مرحله پردازش که چهارمین مرحله کار پژوهشگر است، به معنی
حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش و تجزیه و
تحلیل اطلاعات است.
- ۳ ۴۰ مطالعه نقشه‌ها • کتابخانه‌ای
پرواز به وسیله هلی‌کوپتر • مشاهده (میدانی)
- ۴ ۴۱ کارتوگرافی یا نقشه‌کشی مربوط به فنون جغرافیایی از شاخه‌های
دانش جغرافیا است و جزء منابع روش کتابخانه‌ای پژوهش می‌باشد.
- ۳ ۴۲ الف • جمع‌آوری اطلاعات
ب • نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها
- ۱ ۴۳ در مرحله پنجم پژوهش (نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها) پژوهشگر با
نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهشی را می‌یابد و ضمن
ارائه دلایل علمی و منطقی به تأیید یا رد فرضیه یا فرضیه‌های خود می‌پردازد.
- ۱ ۴۴ در صورتی که فرضیه یا فرضیه‌های یک پژوهشگر رد شود، پژوهشگر
نباید دلسرد شود و پژوهش خود را بهبود پندارد؛ زیرا این پژوهش به کسانی که با
این سؤال مواجه شده‌اند، پاسخ می‌دهد و از طرح دوباره آن جلوگیری می‌کند.

۲ ۷۷ دو توده کوهستانی به نام سهند و سبلان، بر اثر فعالیت‌های آتشفشانی در منطقه کوهستانی آذربایجان قرار دارند.

توجه پدیدآیی ناهمواری‌ها در دوران اول تا سوم زمین‌شناسی پیدایش نهایی ناهمواری‌ها در اواخر دوران سوم زمین‌شناسی (سنوزوئیک) شکل نهایی ناهمواری‌ها در دوره کواترنر

۱ ۷۸ تقسیمات ناهمواری‌های ایران: سرزمین‌های کوهستانی که اغلب بیش از هزار متر از سطح دریاهای آزاد ارتفاع دارند. سرزمین‌های پست و هموار که شامل دشت‌ها در نواحی داخلی و جلگه‌های کم ارتفاع در سواحل دریاها می‌شوند.

۴ ۷۹ سرزمین‌های کوهستانی شمال کشور:

۱ منطقه کوهستانی آذربایجان ۲ منطقه کوهستانی تالش ۳ منطقه کوهستانی البرز ۴ کوه‌های شمال خراسان

۱ ۸۰ دو رشته‌کوه ارسباران (قره‌باغ) در شمال و رشته‌کوه مرزی ایران و ترکیه شمال و غرب منطقه کوهستانی آذربایجان را در بر گرفته است. همچنین توده‌های کوهستانی سهند و سبلان که در اثر فعالیت‌های آتشفشانی شکل گرفته‌اند نیز در این منطقه قرار دارند.

۴ ۸۱ رشته‌کوه ارسباران (قره‌باغ)، قله‌های سهند و سبلان در منطقه کوهستانی آذربایجان قرار گرفته‌اند.

۱ ۸۲ نقشه داده شده، پراکندگی ناهمواری‌های منطقه کوهستانی آذربایجان را نشان می‌دهد.

۱ ۸۳ کوهستان‌های تالش با جهت شمالی - جنوبی، منطقه آذربایجان را از کناره‌های دریای خزر جدا کرده است.

۴ ۸۴ در ارتباط با منطقه کوهستانی تالش، موارد (ب) و (ج) درست و موارد (الف) و (د) نادرست است.

۴ ۸۵ بخش اعظم چین‌خوردگی‌های البرز حاصل کوه‌زایی مواد رسوبی طی میلیون‌ها سال است.

۱ ۸۶ بخش اعظم چین‌خوردگی‌های البرز، حاصل کوه‌زایی مواد رسوبی طی میلیون‌ها سال است. فعالیت‌های آتشفشانی در دوره کواترنر سبب شکل‌گیری قله دماوند در این رشته‌کوه شده است.

۳ ۸۷ سبلان، سهند و دماوند، قله‌های آتشفشانی هستند، اما بخش اعظمی از چین‌خوردگی‌های البرز بر اثر کوه‌زایی مواد رسوبی شکل گرفته است.

۱ ۸۸ الف البرز ب آذربایجان ج تالش

۲ ۸۹ گسترش شهرهای تهران و کرج، احداث سدها و هدایت رودخانه‌ها و بهره‌برداری از معادن از عوامل ناپایداری منطقه کوهستانی البرز هستند.

توجه ریزش و لغزش جاده‌ها و دامنه‌ها پیامد این پدیده است.

۲ ۹۰ کوه‌های شمال خراسان به شکل منظم و موازی در شمال شرقی ایران قرار دارند.

۳ ۹۱ کوه‌های شمال خراسان به شکل منظم و موازی در شمال شرقی ایران قرار دارد که از رشته‌کوه‌های مهم آن می‌توان هزارمسجد، آلاداغ و بینالود را نام برد. علم‌کوه از قله‌های رشته‌کوه البرز است.

۱ ۶۱ درآمد‌ها و دلارهای ناشی از صدور نفت‌خام، منطقه خلیج فارس را به صورت یکی از کانون‌های ثروتمند جهان درآورده است.

۴ ۶۲ هر چهار گزاره ذکرشده صحیح هستند.

به سری هم باید به درس کتاب یازدهم بزنیم البته!

۱ ۶۳ الف مرزهای رودخانه‌ای ب مرزهای آبی

۳ ۶۴ ایران کشوری وسیع است که حدود ۸۷۵۵ کیلومتر مرز مشترک سیاسی (اعم از خشکی، آبی و رودخانه‌ای) با همسایگان دارد. وسعت مرزهای هوایی برابر وسعت تمام مرزهای زمینی (خشکی، آبی و رودخانه‌ای) است.

۳ ۶۵ دستیابی به سایر نقاط جهان (نه تسلط) از فواید دسترسی به آب‌های آزاد برای کشورهاست.

۱ ۶۶ ایران از طریق دریای عمان به اقیانوس هند دسترسی دارد.

۲ ۶۷ تنگه هرمز دروازه خروجی نفت خلیج فارس است.

این‌که تنگه هرمز در جنوب ایران قرار گرفته است، بیانگر مفهوم موقعیت نسبی است.

۲ ۶۸ ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه در جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی و همچنین در ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی واقع شده است.

۴ ۶۹ منطقه خلیج فارس ارزش و نقش ارتباطی (و نه فرهنگی) بین سه قاره آفریقا، اروپا و آسیا دارد که از گذشته تاکنون اهمیت خود را حفظ کرده است.

۲ ۷۰ محل دقیق هر پدیده یا مکان با توجه به طول و عرض جغرافیایی، موقعیت مطلق یا ریاضی آن محل است. این عبارت که «ایران در نیمکره شرقی و در نیمه جنوبی منطقه معتدله شمالی قرار دارد» نیز بیانگر موقعیت مطلق یا ریاضی ایران است.

سایر گزینه‌ها به موقعیت نسبی ایران اشاره دارند.

۲ ۷۱ در سرزمین ما، روستاها و شهرهای بسیاری است؛ اما پراکندگی آن‌ها در همه جای کشور یکسان نیست و ناهمگون است. تعداد آبادی‌ها در مناطق پایکوهی بیشتر و جمعیت در آن‌ها متراکم‌تر است.

۴ ۷۲ در نیمه غربی ایران تراکم جمعیت نسبت به نیمه شرقی بیشتر است. تعداد سکونتگاه‌ها در مناطق پایکوهی بیشتر و جمعیت در آن‌ها متراکم‌تر است.

۲ ۷۳ بخش اعظم سرزمین ما را نواحی مرتفع و کوهستانی تشکیل می‌دهد.

۲ ۷۴ ناهمواری‌های ایران بیشتر طی دوران‌های اول تا سوم زمین‌شناسی پدید آمده و شکل امروزی آن‌ها به اواخر دوران سوم زمین‌شناسی (سنوزوئیک) مربوط است.

۲ ۷۵ طی دوره کواترنر ناهمواری‌های ایران شکل نهایی یافته است. دوره کواترنر به دوره انتهایی زمان‌های زمین‌شناسی گفته می‌شود که تقریباً ۲/۵ میلیون سال اخیر را در بر می‌گیرد و طی آن دوره‌های یخچالی و بین یخچالی، دوره‌های بارانی و خشک به وقوع پیوسته و آثار زیادی بر ناهمواری‌ها بر جای گذاشته است.

۳ ۷۶ آب‌های روان، باد، اختلاف دما و یخچال‌ها به همراه عملکرد انسان، موجب تغییر شکل ناهمواری‌های ایران شده است.